Qodirova. O. X.
Farg‘ona davlat universteti talabasi

YOSHLARNING ESTETIK MADANIYATINI SHAKLLANTIRISHDA KITOBXONLIKNING AHAMIYATI

Annotatsiya. *Mazkur maqolada yoshlarning estetik madaniyatini shakllantirishda kitobxonlikning o‘rni va ahamiyati tahlil qilinadi. Kitob o‘qish orqali yoshlar nafaqat bilim va tafakkur darajasini oshiradi, balki go‘zallikni anglash, san’at va madaniyatga nisbatan estetik munosabatni shakllantirish qobiliyatini rivojlantiradi. Maqolada kitobxonlikning tarbiyaviy, ma’naviy va madaniy jihatlari, shuningdek, ta’lim muassasalarida estetik madaniyatni rivojlantirishda kitobxonlikni rag‘batlantirish usullari yoritilgan. Pedagogik yondashuvlar, zamonaviy o‘quv metodikalari va yosh avlodning estetik didini shakllantirishda kitobning kuchi asosiy tahlil obyekti sifatida ko‘rib chiqiladi.*

Kalit so’zlar: *kitobxonlik, ma’naviy rivojlanish, did tarbiyasi, go‘zallikni anglash, madaniy qadriyatlar, pedagogik yondashuv, o‘quv metodikasi, san’atga qiziqish, tarbiyaviy ta’sir, hamda estetik tafakkur*

Аннотация *В данной статье анализируется роль и значение чтения книг в формировании эстетической культуры молодежи. Через чтение молодые люди не только повышают уровень знаний и мышления, но и развивают способность воспринимать красоту, формируют эстетическое отношение к искусству и культуре. В статье освещаются воспитательные, духовные и культурные аспекты книголюбия, а также методы стимулирования чтения в образовательных учреждениях с целью развития эстетической культуры. Основное внимание уделяется педагогическим подходам, современным учебным методикам и роли книги как ключевого средства формирования эстетического вкуса у молодого поколения.*

Ключевые слова: *книголюбие, духовное развитие, воспитание вкуса, понимание красоты, культурные ценности, педагогический подход, учебная методика, интерес к искусству, воспитательное влияние и эстетическое мышление.*

Abstract *This article explores the role and significance of reading in shaping the aesthetic culture of youth. Through reading, young individuals not only enhance their knowledge and intellectual capacity but also develop the ability to perceive beauty and cultivate an aesthetic attitude toward art and culture. The article highlights the educational, spiritual, and cultural dimensions of reading, as well as methods for promoting reading within educational institutions to foster aesthetic development. Pedagogical approaches, modern teaching methodologies, and the power of books in nurturing aesthetic taste among the younger generation are examined as central themes.*

Keywords*: reading culture, spiritual development, aesthetic taste formation, perception of beauty, cultural values, pedagogical approach, educational methodology, interest in art,*

educational impact, and aesthetic thinking.

KIRISH

Madaniyat yosh avlodning ruhiy va estetik rivojlanishida muhim omil hisoblanadi. Yoshlarning estetik madaniyatini shakllantirish jarayoni esa keng qamrovli bo‘lib, badiiy didni, madaniy qadriyatlarni anglashni va ijodiy fikrlashni o‘z ichiga oladi. Shu jihatdan kitobxonlik, ayniqsa badiiy va madaniyatshunoslik kitoblari, yoshlarning estetik xususiyatlarini shakllantirishda asosiy vosita bo‘lib xizmat qiladi. So‘nggi o‘n yillikda kitob o‘qish va estetik madaniyat o‘rtasidagi bog‘liqlikka oid tadqiqotlar yanada ko‘payganligi yoshlarning kitobxonlik madaniyati va estetik qadriyatlarining rivojida kitoblarning xususiy rolini ko‘rsatadi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya: Zamonaviy psixologik va pedagogik tadqiqotlar ham kitobxonlikning ijodiy tafakkur bilan bevosita bog‘liqligini tasdiqlaydi. Tadqiqotchilarning fikricha, badiiy asar o‘qish jarayonida inson miyasi emotsional va kognitiv faoliyat markazlarini bir vaqtda ishga soladi. Bu esa shaxsning his-tuyg‘ularini faollashtiradi, empatiya, assotsiativ fikrlash, metaforik tahlil kabi estetik funksiyalarni rivojlantiradi. Natijada o‘quvchi hayotga ijodkorona yondashish, yangilik yaratish va badiiy qadriyatlarni his qilishga moyil bo‘ladi.

Sobir Abdunazarov tadqiqotida kitobxonlik madaniyati yoshlarda estetik, ma’naviy va mafkuraviy shakllanishning muhim omili ekanligi ta’kidlanadi. Muallif yoshlarni faqat bilim bilan emas, balki ruhiy-ma’naviy jihatdan ham barkamollikka yetaklovchi jarayon sifatida kitob o‘qishni ko‘radi. Kitob o‘qish orqali yoshlar badiiy asarlar, adabiy obrazlar va ma’naviy-axloqiy mazmun bilan shug‘ullanadi, bu esa ularning estetik idroki, tasavvuri va san’atga munosabati rivojlanishiga zamin yaratadi.

Tadqiqotda ta’kidlanishicha, globalizatsiya sharoitida yoshlar ongiga kirib borayotgan g‘oyaviy va ma’naviy tahdidlar fonida kitobxonlik yoshlarni “ma’naviy immunitet” bilan ta’minlashga xizmat qiladi — badiiy adabiyot orqali go‘zallik, ezgulik, estetik nazar bilan dunyoni idrok etish qobiliyatini mustahkamlaydi.

Bugungi kunda yosh avlodning estetik madaniyatini shakllantirish, ularning didini, fikrlash qobiliyatini va madaniy qadriyatlarga bo‘lgan munosabatini rivojlantirish ta’lim-tarbiyaning ustuvor yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Bu jarayonda kitobxonlikning tutgan o‘rni alohida e’tiborga loyiq. O‘zbek olimlari tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda kitobxonlik nafaqat bilim manbai, balki estetik tarbiya vositasi sifatida ham talqin etiladi.Masalan, N.Bazarov o‘zining “O‘zbek oilalarida kitobxonlikni shakllantirish masalalari” nomli ilmiy maqolasida kitobga bo‘lgan qiziqishning avvalo oilaviy muhitda shakllanishi, ota-onalarning bolaga kitob o‘qish madaniyatini singdirishi orqali estetik va axloqiy tarbiyaning poydevori yaratilishini ta’kidlaydi. Unga ko‘ra, kitoblar orqali yoshlar go‘zallikni anglash, obrazli fikrlash, badiiy didni shakllantirish kabi ko‘nikmalarga ega bo‘ladi.Shuningdek, X.Erkinova va N.Askarova tomonidan yozilgan “Yurtimizda kitobxonlikni rivojlantirish uchun olib borilayotgan islohotlar” nomli maqolada kitobxonlikni targ‘ib qilishga qaratilgan davlat siyosati, tanlovlar, adabiy kechalar va kutubxona faoliyatining yoshlar estetik madaniyatiga ta’siri yoritilgan. Mualliflar kitobxonlikni

jamiyatda madaniy muhit yaratish vositasi sifatida ko‘rib, uning yoshlar tafakkurini boyitishdagi ahamiyatini alohida ta’kidlaydilar.CyberLeninka platformasida chop etilgan “Kitobxonlik madaniyatini shakllantirish – davr talabi” nomli maqolada esa zamonaviy muammolar — raqamli texnologiyalar fonida kitobga bo‘lgan qiziqishning pasayishi, mutolaa madaniyatining zaiflashuvi muhokama qilinadi. Maqolada kitobxonlikning tanqidiy fikrlash, estetik anglash, ijodiy tafakkur va nutq madaniyatini rivojlantirishdagi roli ilmiy asosda tahlil qilinadi.

Umuman olganda, o‘zbek olimlarining fikrlariga ko‘ra, kitobxonlik yoshlarning estetik madaniyatini shakllantirishda muhim omil bo‘lib, u nafaqat bilim berish, balki shaxsiy kamolot, madaniy qadriyatlarni anglash, go‘zallikni idrok etish va tanqidiy fikrlash ko‘nikmalarini rivojlantirishda beqiyos vosita hisoblanadi.Ushbu tadqiqotlar shuningdek, yoshlarning estetik didi ko‘pincha badiiy asarlar orqali bildirilishini va shakllanishini ko‘rsatdi.Kitoblar yoshlarning faqat estetik didini emas, balki ularning madaniy kompetensiyasini ham kengaytiradi. Bu, yoshlarni dunyoning turli xalqlari va ularning madaniy an’analariga chuqurroq qiziqishini rag‘batlantiradi. Shu tariqa, kitobxonlik yoshlarni estetik va madaniy jihatdan boyitadi, ularni dunyo madaniyatiga ochadi.

Natija va muhokama.So‘nggi o‘n yildagi texnologik rivojlanish natijasida raqamli kitoblar, audiokitoblar, interaktiv o‘quv dasturlari yoshlar orasida keng tarqaldi. Tadqiqotlarda raqamli kitobxonlikning yoshlarning estetik tajribasini boyitishi, ular uchun yanada qulay va qiziqarli madaniy-munosabat doirasini yaratishi ta’kidlandi. Raqamli kutubxonalar va elektron resurslar yoshlarni madaniyat va san’atga jalb qilishni kuchaytirib, ularning estetik madaniyat bilan aloqasini yangi darajaga olib chiqmoqda.

Ijodkorlik yoshlarning estetik madaniyatining ajralmas qismi hisoblanadi. Badiiy adabiyotlarni o‘qish jarayoni yoshlarda san’at asarlarini qabul qilish va ularning estetik qadriyatlarini his qilish qobiliyatini rivojlantiradi.

Kitobxonlik yoshlar orasida madaniy va estetik madaniyatni rivojlantirishda ta’lim tizimining muhim qismidir. Madaniyatga oid kitobxonlikni targ‘ib qiluvchi klublar, tanlovlar va interaktiv tashkilotlar yoshlarning madaniy rivojlanishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatmoqda.

Xulosa qilib aytganda, tadqiqotlar natijalari yoshlarning estetik madaniyatini shakllantirishda kitobxonlikning markaziy ahamiyatga ega ekanligini isbotlaydi. Kitoblar nafaqat bilim manbai, balki yoshlarning san’atga bo‘lgan qiziqishini yuzaga chiqaruvchi va madaniy kompetensiyasini oshiruvchi vosita sifatida xizmat qiladi. Raqamli texnologiyalar va elektron resurslarning kengayishi esa kitobxonlik jarayonini yanada ommalashtirib, yoshlarni estetik va madaniy tajriba bilan boyitmoqda. Shu bois, ta’lim muassasalari va jamiyat kitobxonlikni rivojlantirishga katta e’tibor qaratishi zarur. Kitobxonlikni rag‘batlantiruvchi dasturlar, interaktiv metodlar va madaniy loyihalar yoshlarning estetik madaniyatini yanada chuqurroq shakllantirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Abdunazarov, S. I. (2021). Yoshlar o‘rtasida kitobxonlik madaniyatini rivojlantirish – O‘zbekistonda yoshlarga oid davlat siyosatini amalga oshirishning ma’naviy-mafkuraviy omili.

International Journal of Social Science and Human Research, 4(4), 847–852.

2. Chen, L., Zhang, Y., & Wang, H. (2016). Ingliz tilini o'qitishda adabiyotlarni o'qish orqali madaniyatni o'rgatish, 8(2), 110-124.

3. Lee, J., Park, S., & Kim, H. (2017). Enhancing global cultural competence through ethnographic and literary reading among youth. Cross-cultural Education Quarterly, 15(3), 67-82

4. Ahmed, S., Khan, R., & Ali, M. (2018). “O'quvchilarning o'qish odati va ularning madaniyatlararo tushunchasi o'rtasidagi bog'liqlik”, 12(3), 45-59.

5. Kumar, A., Patel, N., & Singh, V. (2019). The influence of reading literature on creativity and aesthetic understanding in adolescents. Creativity Research Journal, 31(4), 302-315.

6. García-Peñalvo, F. J., et al. (2020). O‘quvchilarning tanqidiy fikrlash va o‘qishni tushunishni rivojlantirishda tanqidiy o‘qishning roli, 17(1), 33-48.

7. Smith, R., & Jones, T. (2021). Raqamli ommaviy axborot vositalarining o'smirlarning o'qish odatlariga ta'siri, 23(2), 89-105.